

Agop Ayvaz Bey, yaşayan bir tiyatro tarihi

Beyoğlu'nda lahmacuncu artıyor, ama tiyatrolar eksiliyor

“Ne yazık ki, her geçen gün Beyoğlu'nda lahmacuncu, kürkçü, kuyumcu sayısı artıyor, ama tiyatrolar eksiliyor” diyor Agop Ayvaz. “Kuyumcular, lahmacuncular lüksümüze, midemize, tiyatro ise kafamıza, kalbimize yarar.”

DİKMEN GÜRÜN UÇARER

Agop Ayvaz Bey, eski bir İstanbullu. Çocukluk yılları Direklerarası'nda geçmiş. O günleri yaşadığı için kendini mutlu sayıyor. “Ramazan aylarında Şehzadebaşı'nda dolaşmak saatler sürerdi. İki taraflı tiyatroların önü hıncahınc dolu olur, halk içeri kampanyayla çağırıldı, omuz omuza yürüydük” diyor. “Bir yanda Naşit Beyin tiyatrosu, karşısında Kel Hasan'ın tiyatrosu, Ferah Tiyatrosu... Geçen gün Şehzadebaşı'na gittim. Bir zamanlar Millet Tiyatrosu olan hanın içine girdim. Anılarım canlandı. Tarihi bir tiyatro semti yok edildi gitti. Düşünün, orada kimler oynamamış ki; Minakyan, Kınar Hanım, Naşit Bey, Dümbüllü İsmail... Şimdi ise onlardan bir iz dahi bulamamak ne acı ne kadar bilmezlik.”

Ayvaz Bey, bir tiyatro sevdalısı olmanın ötesinde tiyatroya emek vermiş kişilerden de. Hem eski bir aktör hem de 1986'da kırkıncı yılını tamamlayan tiyatro dergisi “Kulis”in sahibi. Kendisiyle önce tiyatro yaşamından kısaca söz ediyor, sonra da eski İstanbul tiyatroları arasında şöyle bir dolaşıyor.

1 lira gündelik

— Sayın Ayvaz Bey, tiyatro tutkunuz, tiyatro yaşamınız nasıl başladı. Sizi nerelere getirdi?

AYVAZ — Benim tiyatro tutkum Şehzadebaşı'nda başladı. “Kırmızı Cüzdan Cinayeti”, “Demirhane Müdürü” gibi oyunlarla. 1929'da Şark Tiyatrosu'na girdim bir lira gündelik ve ilk kez Narlıkapı Yazlık Tiyatrosu'nda oynadım. O zaman yazlık tiyatrolar vardı ve biz semt semt dolaşırdık Üsküdar, Beykoz, Anadoluhisarı, Kadıköy gibi. Hatta bugünkü Taksim Parkı'nın olduğu köşede de Eldorado Tiyatrosu vardı. Darübedayi, Raşit Rıza Tiyatrosu orada temsiller verirdi yaz aylarında ve her gece dolardı. Eskiden tiyatro sevgisi daha başkaydı, daha yürektendi. Mesela, “Çifte Keramet”i hatırlıyorum, zorlukla yer bulunurdu.

Âşık rolünde

Şark Tiyatrosu'na dönemiydine. Gezginci bir gruptuk. Burada çalıştığım sürede Naşit Beyle de oynama zevkini tattım. Kınar Hanım bir süre bizimle çalıştı. Çok meziyetli bir sanatçıydı. Kulağı biraz ağır duyardı, ama dudak hareketlerini okur, bu eksikliğini çok iyi kapatırdı. Herkesin rolünü ezberle bilirdi. Sait Köknar da Darübedayi'ye geçmeden önce bizim toplulukla oynadı. Şark Tiyatrosu'nda oynarken, iki yıl uşak ve polis rollerine çıktım. Eskiler, oyuncuyu sahneye alıştırmadan önemli rollere çıkarmazlardı. Belki büyüklükleri de bundan ileri geliyordu. Sonra bir gece on iki bölümlük “Kara Değirmen Cinayeti”ni oynarken, âşık rolündeki delikanlı gelmedi ve beni apar topar onun yerine çıkarttılar. O geceden sonra rejisör

ELDORADO SAHNESİ ÖNÜNDE — “Bugünkü Taksim Parkı'nın olduğu köşede de Eldorado Tiyatrosu vardı” diyor Agop Ayvaz Bey. “Darübedayi ve Raşit Rıza Tiyatrosu orada temsiller verirdi yaz aylarında ve herkes dolardı.” Agop Ayvaz'ın arşivinden aldığımız bu fotoğrafta, 1922 yılında Darübedayi sanatçıları Eldorado sahnesi önünde.

âşık rollerini hep bana verirdi. Ama devam edemedik, ettiremedik. Amatör çalışmalarına yöneldik. Onun da ayrı bir tadı var. 1946'da “Kulis”i çıkartmaya başladım. O günden bu yana hiç aralıksız devam ediyorum ve kırk yılı geride bıraktım.

Tencereden spot

— Hâlâ o günlerin heyecanını duyuyorsunuz. Bugün de tiyatro size aynı tadı veriyor mu?
AYVAZ — Tiyatroyu ben bu saydığım kişilerden ve öncelikle Muhsin Ertuğrul'dan öğrendim. Onunla çok yakın bir dostluğum oldu. Nasıl imkânsızlıklar içinde çalıştığımız izledim. Darübedayi'yi yaşadım. 1925'te “Hamlet” oynanırken, nasıl tencerelerin kalaylanıp, ortalarının delinerek spot yapıldığına şahit oldum. Tiyatro kolektif bir işti. Söz “Hamlet”ten açılmış-

Agop Ayvaz Bey eski bir İstanbullu.

Çocukluğu Direklerarası'nda geçmiş.

1929'da 1 lira gündelikle Şark Tiyatrosu'na girmiş. Orada Naşit Beyle oynama zevkini tatmış. “Kara Değirmen Cinayeti”ni oynarken, âşık rolündeki delikanlı gelmeyince apar topar onu çıkarmışlar.

lu'ndan başlayarak yanışının birinci ayını sessiz sedasız geride bırakan Şan Tiyatrosu'na kadar kısa bir gezinti yapabilir miyiz yok olan, yok edilen tiyatrolarımız arasında?

AYVAZ — Belli bir sıra izlemeyen aklıma gelenlerle başlasak, öncelikle Ortaköy Tiyatrosu'ndan söz edeceğim. Türkiye'de ilk tiyatro Ortaköy'de yapılmıştır. Ermeniler tarafından. Fasulyeciyan ilk bu tiyatrodaki çıkmıştır sahneye. Yirmi yıl öncesine kadar yıkıntı halinde duruyordu. Hatta bir keresinde içine girip gezmişim. Sahnesi biie yerli yerindeydi. Şimdi o tarihin üzerinde kocaman bir bina yükseliyor. Eski eserlerimize hiç kıymet vermiyoruz maalesef.

Gömülüp gidenler

Gedikpaşa Tiyatrosu'nun da iskeletini gördüm, ama neye ya-

ken, Muhsin Ertuğrul çok iyi bir oyuncuydu, ama çevresindekilerin de ondan aşağı kalır yerleri yoktu. Hüseyin Kemal, Bedia Muvahhit, Neyire Neyir, Galip Arcan, Ercüment Behzat, Küçük Kemal... Bugün ise çok iyi sanatçılarımız var, ama hepsi dağılmış vaziyette. Herhangi bir eseri seyrettiğimiz zaman iki, bilemediniz üç oyuncu iyidir, diğerleri genellikle aynı düzeyi tutturamaz. Eskiden böyle bir şey söz konusu değildi. Onun için de gönlüm o günlerde.

İlk tiyatro Ortaköy'de

— Geçenlerde bir dergide okudum, Londra'da son tiyatro yangını 1887'de olmuş. En azından yakıp yıkmada onlardan yüz yıl ilerdeyiz. Şimdi sizinle Beyo-

rar. Hepsini gömüldü gitti taşlar arasına... Ortaköy'den Pangaltı'ya geçsek, karşımıza Pangaltı Tiyatrosu çıkar. Bugün kapalı duran bu tiyatrodaki ilk oynayan grup Gençler Temaşa Heyeti'yd.

Tahta bir binaydı. Biz de on beş günde bir temsiller verirdik orada. Sonra yıkıldı ve yerine kâğır bir bina yapıldı, yine tiyatro olarak. Bir süre sonra da daha kârlı diye sinemaya dönüştürüldü. Şimdi ise mirasçıları anlaşamadığı için boş bekliyor. Karşındaki İnci Sineması da eskiden haftanın bir günü tiyatrolara kiraya verildi. Beyoğlu'na dönecek olursak, biliyorsunuz, Elhamra uzun süre İstanbul Tiyatrosu'na ve Engin Cezzar - Gülriz Sururi Topluluğu'na yuva oldu. Sonra orası da sinema-

ya dönüştürüldü.

Mide ile kafa

— Evet, Alkazar gibi seks filmleri gösteren izbe bir sinemaya dönüştü ve şimdi de bir kuruluş yemekhanesi olarak sürdürüyor yaşamını sanırım. Bizde tiyatro sanatının kaderini en iyi belirleyen örneklerden biri Elhamra.

AYVAZ — Ne yazık ki, her geçen gün Beyoğlu'nda lahmacuncu, kürkçü, kuyumcu sayısı artıyor, ama tiyatrolar eksiliyor. Kuyumcular, lahmacuncular, lüksümüze, midemize, tiyatro ise kafamıza, kalbimize yarar... Ses İstanbul'un ilk tiyatrolarından ve en güzellerinden biriydi. Biliyorsunuz, Haldun Dormen yollarını verdi oraya. Ses'i de bilecek mi, bilmeyerek mi bilemem, yaktılar. Bir zamanların Naum Tiyatrosu'nun yerinde St. Antuan Kilisesi var şimdi. Çiçek Pasajı'nın yanındaki sokağın adı hâlâ “Sahne Sokak”tır. Bugüne kadar Beyoğlu'nda tek direnen salon Küçük Sahne oldu. Biraz daha yukarıda, bir zamanların Lüks Sineması vaktiyle Şark Tiyatrosu'nda ve Darübedayi, Tepebaşı'na geçmeden önce iki yıl orada oynadı. Şimdi pasaj yapılmak için yıkılıyor bir zamanların ünlü Şark Tiyatrosu.

Beyoğlu Şehir Tiyatrosu da Hatemoğlu'nun deposu... Saray Sineması'nın yerinde de eskiden Lüksburg Sineması vardı. Yabancı tiyatro grupları geldiği zaman orada oynardı. Marie Bell'i, Charles Boyer'i orada izlemiştik. Yunan gruplar oraya gelirdi. Yine bir yangın kurbanı olan Tepebaşı Tiyatrosu'nu da Muhsin Bey, tiyatro müzesine dönüştürmek istiyordu. Yazık oldu, tıpkı Aksaray Küçük Opera'ya olduğu gibi, Kültür Sarayı'na olduğu gibi, Şan'a olduğu gibi.

Hiç unutmam, Kültür Sarayı yangını gece Taksim Meydanı'nda ağıladım. Şan Tiyatrosu'nun mimarı Yetvart Şahbaz dostumdum. Binanın üst kısmını yaparken çok uğraşmıştı. Dayanıklı bir binaydı, bir usta işiydi. Bence elektrik kontağı değil, “Muzir Müzikal” yanmasına sebep oldu o güzelim binanın.

—Evet, böylesine ürkütücü bir yangının böylesine çabuk örtbas edilmesi de pek çok soruyu yanıtsız bırakıyor... Bizi eskilere götürdünüz, teşekkür ederiz.

